

Lukt och smak

Vi träffar på många olika dofter i vår vardag och det är bra om vi, tillsammans med eleverna, stannar upp och tar möjligheten att uppleva dem mer än vad vi kanske vanligtvis gör. Lukter kan precis som ljud, användas för att förbereda eleven på vad som ska hända. Dofter som ofta återkommer tillsammans med speciella aktiviteter gör att eleven så småningom kopplar ihop doften med aktiviteten. Som exempel kan lukten av klor, som vi upplever på badhuset, göra att eleven känner en förväntan inför att vi snart ska bada. För att eleven ska ha möjlighet att känna förväntan redan innan ni åker till badet kan du hälla klorvatten i en flaska och använda doften som signal redan i klassrummet. På så sätt kan du underlätta för eleven att utveckla sin tidsuppfattning och göra det lättare att förstå att händelser sker efter varandra i en tidsföljd.

*Förstärk
handlingen i
en saga med hjälp
av dofter.*

Dofter för med sig minnen och kan också vara ett trevligt sätt att öka vakenhetsgraden hos en elev om det behövs. I klassrummet brukar vi ibland arbeta med olika lukter genom att använda gamla barnmatsburkar eller kryddburar.

I dem stoppar vi ner olika saker som doftar och låter eleverna sedan lukta på dem. Det kan vara helt skilda dofter som exempelvis vitlök, citron, kanel, schampo eller lite bensin. Kanske kan du göra en ”doftsaga” där du förstärker handlingen med olika dofter.

Vi gör på liknande sätt när vi arbetar med smaker. Då brukar vi lägga upp exempelvis lite honung och citron på ett fat och sedan får eleven jämföra de olika smakerna med varandra. Det är spännande att jämföra surt, sött, starkt och beskt i olika grader. Samtidigt kan man passa på att variera kvalitén på det man smakar. Prova själv hur det känns i munnen med lite rivet äpple jämfört med honung.

Tänk bara på att vara lyhörd för hur eleven reagerar. Vad olika personer tycker om kan ju som bekant variera och alla lukter och smaker är kanske inte sådana att vi njuter av dem. Jag tycker ändå inte att man helt ska undvika saker som luktar eller smakar lite illa. Det ger eleven fler upplevelser och möjlighet att välja och tydligt visa vad han eller hon helst föredrar.

Det finns en alldeles speciell plats där vi verkligen har tillfälle till både lukt- och smakupplevelser och då tänker jag förstås på köket. Jag återkommer dit senare i boken men vill ändå göra dig uppmärksam på möjligheterna att både lukta och smaka på ingredienser när vi bakar och lagar mat. Med risk för att vara tjatig vill jag än en gång be dig tänka på att vara generös med tiden! Det är väldigt lätt att tänka att målet är att maten ska bli klar eller bullarna gräddade. En eventuell fördröjning av det färdiga resultatet uppvägs lätt av att eleven varit mer delaktig och fått möjlighet att känna, lukta och smaka när ni arbetat. Låt dofterna och smakerna komplettera de andra sinnesupplevelserna så ger du eleven bättre möjlighet att förstå vad det är som händer.

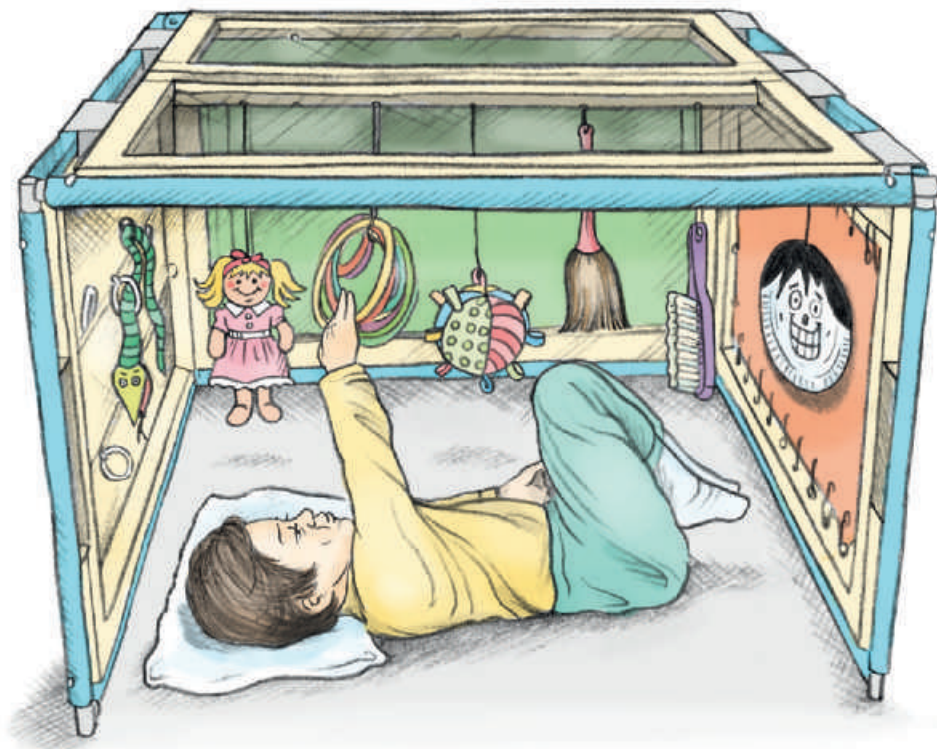
Lilla rummet

När man ska bygga upp sin rumsuppfattning behöver man få tillfälle att utforska rummet, undersöka de föremål som finns där och hur de är placerade i förhållande till varandra. Man behöver också känna och uppleva rummets gränser för att få en förståelse för hur stort rummet är. Kanske kommer du ihåg när du var liten och hade byggt en koja under ett bord. Ett alldeles eget krypin med väggar som avgränsade dig från omgivningen. I sådana små rum är det lätt att tydligt både uppleva rummets helhet och gränser och när vi arbetar med eleverna är det viktigt att vi försöker ge dem tillfälle att uppleva det så ofta som möjligt.

Den danska pedagogen Lilli Nielsen har skapat ett material som hon kallar Lilla rummet. Lilla rummet är som det låter, ett litet rum där eleven lätt kan nå och undersöka de föremål som finns där. Du kan göra ett liknande litet rum med samma pedagogiska grundtanke och syfte genom att använda ett tygskynke som du sätter upp runt exempelvis en bänk, säng eller ett bord.

Du kan också använda en stor balja eller kartong. Eftersom väggarna och taket är nära kan eleven lätt komma åt att undersöka och uppleva de föremål som finns inne i rummet. De föremål som du använder när du inreder det lilla rummet väljer du utifrån vad eleven är intresserad av. En sak som kan vara bra att tänka på är att välja saker som är lätt att gripa tag om. Olika borstar, rep med knutar, kedjor, olika typer av papper, glitter och plastringar är några exempel på material som du kan använda.

Föremål som låter är också bra eftersom eleven då tydligt kan uppleva ljudet som en respons på sin egen handling. Det här är särskilt viktigt för de elever

som inte själv medvetet kan styra sina rörelser. När elevens slumpmässiga rörelser varje gång leder till att samma sak händer utvecklas så småningom en förståelse för sambandet mellan orsak och verkan. Insikten om hur den speciella rörelsen påverkar omgivningen ökar och ger möjlighet att utveckla mer medvetna rörelsemönster. Ibland kan det vara frestande att som vuxen stoppa in handen och göra ljud med föremålen men undvik det eftersom en av tankarna med lilla rummet är just att eleven ska göra alla ljud själv.

Beroende på vilka föremål du placerar i rummet skapar du också möjlighet för eleven att få erfarenheter av olika kvalitéer. Eleven kan uppleva och jämföra hur olika föremål känns och utveckla en förståelse för deras egenskaper. Vissa saker är sträva och andra taggiga, mjuka eller kanske hårda. Om du

Musik

Att musik är en stor källa till glädje och gemenskap är det nog många som håller med om och under de år som jag arbetat med elever på träningskolan har jag haft möjlighet att uppleva det många gånger. Det som jag kanske inte förstod från början men upptäckte mer och mer efterhand, var vilka pedagogiska möjligheter som finns när man arbetar med musiken som verktyg i lärandet. Jag tänker då bland annat på hur man kan arbeta med kommunikation, motorik och verklighetsuppfattning när man sjunger och spelar men även på hur man kan göra vardagsaktiviteter tydliga genom att improvisera sånger där man sjunger om det man gör.

Precis som vid alla andra aktiviteter är det viktigt att ha en tydlig början och slut även på musiklektionerna. Jag har tidigare nämnt att detta skapar en ram till det övriga innehållet men det gör även så att eleverna har bättre förutsättningar att förstå att när en aktivitet är slut tar en annan vid. När vi träffas sjunger vi därför alltid en speciell sång när vi börjar och slutar lektionen. Att känna förväntan är en viktig del i utvecklandet av den tidiga tidsuppfattningen.

Av den anledningen är det viktigt att även sjunga de övriga sångerna i samma ordning. Som vuxen har jag ibland känt mig både trött och less på vår repertoar. Då är det viktigt att komma ihåg att just upprepadet av samma sånger under lång tid är det som gör det möjligt för eleverna att känna igen sångerna och innehållet i dem.

Du har säkert haft någon favoritskiva som du lyssnat på många gånger och där du till slut har lärt dig i vilken ordning sångerna kommer. Det är precis den upplevelsen vi ska försöka ge till eleverna, då ger vi dem möjlighet att utveckla sin tidsuppfattning och en förståelse av att alla händelser sker i en tidsföljd. Naturligtvis kan man ibland variera de sånger som man sjunger, kanske genom att förstärka årets gång och sjunga sånger om årstiderna, men tänk på att inte byta ut alla sånger samtidigt.

Innan musiklektionen börjar är det som vanligt viktigt att eleven får den signal som hör till aktiviteten. En maracas kan vara bra att använda som signal för musikstunden eftersom den är lätt att spela med och eleven själv kan använda den på lektionen. För att ytterligare förtydliga vad som ska hända kan det också vara bra att eleven varje gång möts av samma bakgrundsmusik,